

Yapısal Dilbilim ve Şiirbilim

Ceviren TAHSİN YÜCEL

I. ŞİİRİN ÖZGÜLLÜĞÜ

I. 1. Yapısal dilbilim ve şiirbilim

Yapısal dilbilim ile şiirbilim arasındaki bağıntılar ancak yakın bağıntılar olabilir: yalnızca betimlenen nesnenin (her iki durumda da dilseldir) özdeşliği değil, varoluş biçimini (her iki durumda da bir bağıntılar sistemi, yani karmaşık bir yapı sözkonusu) ele alma yordamı da dilsel ve şiirsel nesnelerin analizinde aynı temel yöntemin izlenebileceğini, şiirbilim düzeyindeki betimleme işlemlerinin, hiç değilse ilk evrede, dilbilimde geliştirilmiş işlemlerin uygulama ve uzantıları olmaları gerektiğini düşünebileceğimizi gösteriyor.

I. 2. Anlam evreni ve edebiyat alanı

Şiirsel nesnelere, kendi özgüllüklerini korumakla birlikte, edebiyat alanının malıdır, bu alan da, kendi özel eklemesi ile, bir doğal dilin kapsadığı anlamların tümünü içine alan bir anlam evreninden çıkar. Edebiyat alanı da başka özerk alanlardan (din, hukuk, v.b.) içeriğinin özünün özel bir kuşak oluşturmamasıyla ayrılır. Buna karşılık, ilk bakışta alanını tanımlar görünen içeriğin «biçimleri» (değişmece ve türler), doğal dillere göre dil-üstüdür ve dil yetisinin genel yapısal özellikleri içinde yer alır.

Dilsel bildirişimde, bildirim açısından bir kayıp sayılabilecek, büyük bir yineleme payı vardır. «Edebî» nesnelerin özgünlüğü bildirişimin bir başka özelliğiyle tanımlanabilir görünür: söylemin akışına bağlı olarak, bildirim giderek tükenmesi. Bu genel olgu, söylemin kapanımında sistemleşir: kapanım, bildirimler dalgasını durdurarak yinelemeye yeni bir anlam verir: yineleme, bir bildirim eksilmesine yol açacak yerde, seçilmiş ve kapanmış içerikleri değerlendirir. Burada kapanım, söy-

lemi yapısal nesneye, tarihî sürekliliğe dönüştürür.

Görüldüğü gibi, ister yazılı, ister sözlü olsun, «edebiyat» anlambilimsel (semantik) bir alan değil, ya yapım kategorileri, ya işleyiş kuralları olarak kullanılan bir dilsel yapılar bütünüdür, kapanmış söylem kesitleri içinde beliren içerikleri düzenler.

I. 3. Edebî araştırma, şiirsel araştırma

Edebî olarak nitelenen araştırma içeriğin biçimi kapsamına giren ve özünü düzenlemeye yarayan yapısal örnek ve «şema»ların betimlenmesini amaçlar, şiirsel araştırma ise anlatımın biçimi'nin paralel bir düzenlenişle nitelenen, kapalı söylem kesitlerinin bir alt-bütününden yola çıkar. Öyleyse şiirbilim görgül bakımdan daha dar bir bütün üzerinde çalışmakla birlikte, daha geniş ve daha karmaşık bir girişim olarak belirmektedir: yalnızca belirten ve belirtilen düzlemlerinin eklemelerini betimlemeyi değil, nesnenin bu iki düzlem arasında kurduğu özgül bağıntıyı da ortaya çıkarmayı sağlayacak yöntemsel ve uygulamabilimsel bir araçlar bütünü oluşturmaktadır.

II. ŞİİRSEL BİLDİRİŞİM

II. 1. Dilsel birimler, şiirsel birimler

Şiirsel bildiri, herhangi bir doğal dilde söylenen bir söylem biçiminde iletir. Bu söylemi birtakım dilsel birimlere ayırabiliriz, ama bunların üzerinde, hem anlatım, hem içerik düzleminde, şiirsel diye nitelediğimiz yeni birimler de belirir. Özellikleri şunlardır: a) (kapanık bir metin içinde) dizimsel ya da (birbirine karşılaştırılabilecek birçok metni birleştirmeyi sağlayan) dizisel yineleme ile tanınırlar; b) doğal söylemin sözdizimsel eklemeler ile de, ölçübilimsel eklemeler ile de birlikte

gitmez, cümle çerçevelerini **aşarak** geniş söylem kesitleri oluştururlar; c) yapısal birimlerdir, dolayısıyla en az iki terim arasında bir bağıntının varlığıyla nitelenirler.

Böyle bir şiirsel bildirişim anlayışı (Bloch ile Hill'in verdiği deyiş tanımlarının bir sentezidir bu), bu birimler yardımıyla iletilen şiirsel bildirinin içeriği sorununu ileriye bırakıyor, bu da bu evrede doğal; ama aynı bildiriye bağlı olan anlatım yapılarının anlamı sorununu da ortaya atmaktan geri durmuyor ve şiirsel birimlerin dilsel niteliğini kesinlerken, bunların boyutları konusunda da, eklememeleri konusunda da bir kesinliğe varmıyor; böylece şiirsel bildirişimin düzeyleri ve birimlerindeki yapısal benzerliklerin sınıflandırılması sorunu çıkıyor ortaya.

II. 2. Şiirsel birimler: dizimsel «şema»lar

Dağılımcı yorumu (Levin) çıkış notkası olarak alır da şiirsel birimlerin belirtge analizi düzleminde görülen dizimsel «şema»ların (**patterns**) yansımalarından başka bir şey olmadığını benimserseniz, anlatım ve içerik düzlemleri için, her biri kaynaklandıkları dizimsel boyutlarla birbirinden ayrılan şiirsel birimlerin varlığıyla nitelenen iki şiirsel bildirişim düzeyi bulunduğunu söyleyebiliriz:

boyutlar	dil düzlemi	
	anlatım	içerik
dizim	sesbirimsel «şema»lar	dilbilgisel «şema»lar
söz	ölçübilimsel «şema»lar	anlatısal «şema»lar

Böylece anlatım «şema»ları ile içerik «şema»ları arasında belirli bir biçimdeşlik kurulur gibi görünüyor; bunu benzer boyut birimlerini paralel kılınca görüyoruz: hece topluluklarını oluşturan özel sesbirim dağılımından oluşan sesbirimsel «şema»ları kaba olarak sözdizimsel ya da yapıbilimsel «şema»lar karşılar (Levin'in «eşleme»leri); kimi zaman sessel çeşitlenme cümlelerini kimi zaman (aynı zamanda hem uyumlu, hem uyaklı şiirin yerleşmiş «şema»ları sözkonusu olunca her iki anlatım düzeyinin içiçe gelmesi ile) hece topluluklarının vurgularını kullanan ölçübirimsel «şema»ların

karşılığı ise, sözü oluşturan kategorilerin cümle-üstü söylem kesitlerine uygulanmasından başka bir şey olmayan anlatısal «şema»lardır. Hiç şüphesiz, betimlenen düzeylerin alt bölümlere ayrılması ve şiirsel «şema»ların daha ayrıntılı bir sınıflandırmasının yapılması imkânsız değildir; hattâ böyle bir bölümlenme ve sınıflandırma önceden kestirilebilir: her ikisi de temelini dolaysız kurucu öğelere dayalı dilbilimsel analiz ilkelerinde bulur.

II. 3. Dizimsel «şema»ların analizi

Analizin bu evresinde, şiirsel «şema»ların düzenli bir dökümünü çıkarmaktan başka, iki görevi daha vardır: her birini ayrı ayrı ele alarak şiirsel bildirişim düzeylerini betimlemek ve şiirsel düzeylerin her biri ile, belirtgeler düzleminde belirlediği biçimde, bunların karşılığı olan dilsel düzey arasındaki bağıntıları saptamak. Aynı «şema»lar her seferinde cümlelerin (bağlı bildirişim) sınırları içinde ve daha geniş söylem birimlerinin sınırları içinde olmak üzere bir çifte işlev yüklediklerinden, bu karşılaştırmanın gösterdiği bildirişim **kayma'sı** (kimileri bunun üslup tanımının bir ögesi olabileceğini düşünüyorlar) kaçınılmaz bir şey. Öyleyse analiz bu kaymaları ortaya çıkarıp belirginliklerini saptamayı amaçlayacaktır. Ama bunu

şiirsel bildirişimin değişik düzeyleri arasındaki bağıntıların araştırılmasıyla karıştırmamak gerekir.

II. 4. Bağımlılıkların denklığe dönüşmesi

Şiirsel «şema»ların dökümü yapıldıktan sonra, bunların anlamı sorununu ele almaktan edemeyiz. Bu konuda söylenebileceklerin tümü kaynağını doğrudan doğruya şiir dilinin denkliklerin dizimsel bütüne yansımaları olarak tanımlanmasının (R. Jakobson) araştırmalara verdiği devrimsel nitelikteki itkidenden alır. Dilin söylemsel gerçekleşmesinin çoğu kez **aşamalık**

bağıntıları kurmak olduğu düşünülürse, küçükten büyüğe doğru giden bu bağıntıları şiirsel bildirişimin yüklenmesi, onları **denklik** bağıntılarına, yani bağlaşma ve ayrışma bağıntılarına dönüştürür. Böylece sesbirimsel ve dilbilgisel «şema»lar şiirsel kalıplara dönüşür, ölçübilimsel ve anlatısal «şema»lar da «tür» örneklerine. Hem dizimsel taslaklardan, hem de dizimsel örneklerden oluşan şiir birimlerinin bu ikili durumu, her addeğişiminin eğretileneye, her eğretilenenin de addeğişimine vardığını söyleyen Lévi-Strauss'u doğrulamaktadır.

II. 5. Şiirsel özün dizimsel yapısı

Böylece dönüşüme uğrayan bağıntıların dilüstü oldukları düşünülürse, bu olgunun bütün anlamı çıkar ortaya: bu bağıntılar rasgele öğeleri değil, sesbirim ve anlambirim sınıflarını birbirlerine bağlarlar. Bu nedenle, bu bağıntı dönüşümleri iki sesbirimi ya da iki anlambirimi etkiledikleri zaman, sözkonusu birimlerin iç yapısının altüst olması olarak yorumlayabiliriz bunları: sesbirimler ya da anlambirimler içinde, daha küçük birimler arasındaki küçükten büyüğe ya da büyükten küçüğe doğru giden bağıntıları etkisiz kılar, özdeş (bağlaşık) ya da karşıt (ayrışık) olan ayırıcı özellikleri değerlendirirler. Özün bu tür yeniden kurulumaları genel benzeştirim yöntemiyle saptanıp belirlenebilir. Buna göre, A:A' : B:B' diyebiliriz, «eşleme»yi (Levin) ise yalnızca bunun özel bir durumu olarak niteleyebiliriz.

Öyleyse şiirsel bağıntıların işlevi, hem içerik, hem de anlatım düzeyinde, **özün dizimsel düzenlenişidir**. Böylelikle, bir ilk aşamada, yarım uyaklar ve ses yinelenmelerinden ya da anlamsal benzerlik ve yakınlıklardan oluşan «şema»ları analiz edebilir ve belirgin özellikleri üzerinde durarak, özdeşlik ve karşıtlıklardan oluşan sessel ve anlamsal kalıplar biçiminde yeniden kurabiliriz. Bununla birlikte, yinelenme yalnızca biçimlerde değil, **özlerde** de vardır; temel bir yerdeşlik oluşturur; şiirsel bildirişim, hem içerik, hem de anlatım bakımından, bu yerdeşlik üzerinde yer alır.

II. 6. Şiirsel yerdeşlik ve söylem düzlemi

İçerik düzleminde, kapanık anlatısal yapıların değişmece düzenini ve kurallarını temellendirebilmek için, bildirişimin yerdeşliği kavramını

zorunlu görüyoruz. Yinelenen bir anlambirimsel kategoriler demeti olarak düşünülen bu yerdeşliği özel söylemsel gerçekleştirmelerden ayıran uzaklığı kestirebilir, değişmecelerin yapısal durumunu bu uzaklıkla tanımlayabilir, sonra da, söylemin dizimsel gerçekleşimi sırasında saptanan şiirsel bağıntıların (kapsamlamalar, addeğişimler, karşıtlamalar, v.b.) düzenli bir sınıflandırmasının yardımıyla, bunların eksiksiz bir dökümünü yapabiliriz. Lévi-Strauss Oidipus mitinin çözümüne anlatımın yerdeş düzeyinin belirlenmesiyle ulaşmıştır; öte yandan, Louis Labé'nin bir şiiri bir tek sözün «Seni seviyorum» sözünün) bir dizi yerdeş dönüşümünden oluşmuş gibi görünebilir (Ruwet).

Aynı betimleme yordamları **anlatım** düzleminde daha da kolay uygulanabilir: böylece, ses birimleri biçiminde değil, ayırıcı özellikler biçiminde eklemelenen sessel bir yerdeşlikten yola çıkılarak, şiirsel nesnelere «genel ses perdesi» yapıları da, anlatımın değişmece düzeni de belirlenebilir.

II. 7. Şiirsel «yazı»lar ve «izge»ler

Şiirsel (ya da «edebî») bildirişimin yerdeşliği ile söylemsel belirme düzlemi arasındaki bu bağıntıların tersine dönüşü şiirbilim (ve sözbilim) alanının antik geleneğine götürüyor bizi; bu konudaki araştırmalarda bir yenilenmeye yol açtığını biliyoruz.

Şiirsel birimleri oluşturan biçimsel bağıntı düzeyinde, yazı kavramı (Barthes), ortak nitelikteki edebî ve şiirsel biçimlerin sınıflandırılmasını sağlayabilir, bir «üslup» «tipoloji»sine imkân hazırlayabilir.

İçeriğin özünün yerdeşliği düzeyinde, aynı yönde bir dizi araştırma, sözün biçimsel ve sözdizimsel bağıntılarının yansımalarına dayanan, anlambilimsel yerdeşlik kategorilerini (sayı ve tür, canlı ve cansız, maddî ve manevî) değerlendiriyor. Ama bu araştırmalar, böylece, şiirsel bildirişim yoluyla, değişik duyum basamaklarını düzenleyen, birbirine aktarılabilen ve büyük ölçüde biçimdeş olan izgeler kullanılmasından oluşan belirtgebilimsel yerdeşliklerin varlığını da ortaya çıkarıyor (Bachelard, Lévi - Strauss); bu yerdeşlikler eski doğaötesel «uyarılık» kavramına yapısal bir durum kazandırıyor.

Şiirsel araştırmanın bu iki paralel yönde

önceden kestirilebilen gelişimi ve aynı kavramların anlatım düzlemine aktarılması mitik bildirinin çokdoğrusal niteliğini daha da belirginleştirecektir.

III. ANLATIM İLE İÇERİK ARASINDAKİ BAĞINTILAR

III. 1. Düzeneklerin kısıtlanması ve biçimlerin rasyaşımları

Edebi ile şiirsel arasındaki ayrımın yalnızca nicel düzlemde kalmaadığında, şiirin, edebiyat ile bağıntılarında, tazlaadan bir anlatım düzleminin eklenmesiyle (bunun içerik düzlemine paralel, hattâ onunla biçimdeş bir eklenmesi bile olsa) tanımlanmadığında, daha çok iki düzlemin «içten bir kaynaşması»ndan doğduğunda herkes birleşiyor. Çok bulanık olan bu son kavramı yapısal dilbilim terimlerine dökme gerekir.

İlk yorum ögesini her türü şiirsel nesnenin kapanıklığı oluşturur: kapanık şiirsel evren sınırlı iki kategori dökümü (sessel ve anlamsal kategori) ve iki yapı (anlatım ve içerik yapıları) taşır. Şiirin belirtgeller düzeyinde yer alan söylemsel belirmesine yol açan bir şiirsel düzenleme yapabilmek için, bu iki dökümden yola çıkmak gerekir. Bunun sonucu olarak, her şiirsel söylem, birbirine paralel ve sınırlı iki düzenlemenin belirmesidir; bundan da teorik olarak yüksek bir ihtimal çıkar: şiirde anlatım ve içerik «şema»larının birlikte bulunduğu. İki düzlemin biçimlerinin rasyaşımı şiirsel dil tanımının öğelerinden biridir.

III. 2. Anlatım ile içeriğin yapısal denkleşimi

Bu rasyaşım yapısal durumu içinde de tanımlanmalıdır. Dilsel niteliğini sürdürmesi için, anlam ile sesin kaynaşmasının tam olacağı ünlemler düzeyinde yer almamalıdır (Ruwet); çift-ekelemliliğin bütün özelliklerini de taşıyamaz: o zaman doğal dillerde belirtgehin nedensizliğine varırdı. Öyleyse anlatım ile içeriğin benzeştirilmiş dağılımları arasındaki yapısal denkleşim (kendileri de sesbirimsel ve dilbilgisel taslakların dönüşümünden doğan) sessel ve anlamsal kalıplar düzeyinde ortaya çıkar. Bir özdeşlikler ve karşıtlıklar oyunuyla elde edilen bu kalıplar, bir yandan anlatımın, bir yandan içeriğin özünü dile getiren biçimsel yapılardır. Öyleyse biçimsel yapıları baki-

mından özdeş olan sessel ve anlamsal kalıplar anlatım ile içeriğin özlerini bakışımı bir biçimde eklemledikleri zaman, anlatım ve içerik biçimlerinin rasyaşımı denkleşime dönüşür. Kalıpların (Jacobson ile Lévi - Strauss'un «sone» analizleri ve Ruwet'in çalışmaları ile bol bol örneklendirilmiş olan) denkleşimi kökenbilim alanında da ortaya konulmuştur. (Guiraud). Aynı olgu, bir başka düzeyde ve o denli ince olmayan bir işleyişle, kelime oyunları ve ündeşlerde (cinaslarda) de karşımıza çıkar.

Bütün bu olguların ortak yanı, belirten ile belirtilen arasındaki uzaklığı kısaltmalarıdır: Şiir dili sanki bir yandan dil niteliğini sürdürürken, bir yandan da «ilk çığığa» ulaşmaya çalışır ve basit eklemleme ile dilin çift ekelemliliğinin yarı yolunda yer alır. Bunun sonucu, andığımız değişik örneklerin ortak yanı olan «anlam etkisi»dir, bu da duruma göre kökensele ya da özgün olan bir «yeniden bulunmuş gerçek» etkisi olarak nitelenebilir. Evirmeceler sorunu da, anlatım düzleminde gizli olan «derin anlam»ın bu aldatıcı anlamı çerçevesinde ele alınabilir. Yazık ki şiirsel biçimlerin anlamı sorununun (Jacobson'un ortaya attığı sorunun) çözümünü şimdiden kestirebilecek kadar ilerlemiş değiliz: **bunu çözmeyin bir yolu da «gerçek» anlamını, içerik ile anlatımın denkleşimine vermek olabilir.**

Yapısal durumunu cümleler arası şiirbilimin gittikçe belirli kıldığı bu denkleşim cümle - üstü düzeyde aranmalıdır. Şiirbilim bu düzeyde geleneksel olarak «biçim ile öz»ün denkleşimi olarak tanımlanan eski şiir türleri sorumsalını yenilemeye yönelecektir.

IV. ŞİİRSEL NESNE

IV.1. Zorlayıcı yapıların birleşmesi

Şiirbilim bir çifte amaç güder: bir yandan yapısal dilbilim çerçevesi içinde şiirsel bildirimi anlamaya ve betimlemeye çalışır; bir yandan da her türlü özel şiirsel nesnenin yapısal varlığını belirleyebilecek durumda olması gerekir.

Herhangi bir şiirsel nesne (koşa, «sone», destan), hem şiirsel bildirimin bütün düzeylerinin birleşme noktası, hem de kimi şiir birimlerinin seçilip kimilerinin dışarda bırakıldığı alandır. Bu seçimin iki tür zorlukla koşulandığı anlaşılıyor: a) kullanılan doğal dilden

yola çıkan, bu nedenle de kullanılabilircek içerik ve anlatımların seçimini sınırlayan zorunluklar, önceden verilmiş bir toplumsal yazı olarak belirlenebilir (bu yazı yadsınabilir, ama bilinmezlikten gelinmez); b) bireylerce kişisel bir dil biçiminde öğrenilip benimsenmiş olan aynı doğal dilden yola çıkan zorunluklar, kişiliğin dilsel yapısının getirdiği ve özgünlüğünü hem bu yapıya, hem de bireyin kendisine özgü ve dil dışı olan başka belirtgebilimsel yapıların karşılıklı etkilerine borçlu olan bireysel bir üsluba bağlandığı söylenebilir.

Görüldüğü gibi, R. Barthes'in belirlediği bu zorunluklar çok gevşek bir determinizm içeriyor: karmaşık ve ayırıcı iki yapı tipinin birleşmesi bir olayın, olası nitelikteki şiirsel nesnenin belirmesine yol açar. Öyleyse şiirsel nesnenin analizi, teorik olarak, bir yandan toplumsal «yazı»nın, bir yandan da ozanın kişiliğinin dilsel yapısının önceden betimlenmesini varsayar. Uygulamada ise iki araştırma paralel olarak sürdürülür ve birbirini tamamlar.

Bu koşulların ve ortaya çıkan nesnenin muhtemel niteliğinin yeterince bilinmemesi, şiirsel nesnenin estetik değeri sorununu doğru olarak ortaya koymamızı önüyor, hiç değilse bu değeri şiirsel düzey ya da birimlerden, ya da belirlenen düzeyler arasındaki bakışımı ya da bakışimsız bağıntılardan çıkarmaya çalıştığımız zaman.

IV.2. Biçim ve öz betimlemesi

Özel nesnelerin betimlenmesinde, şiirbilimin biçimsel çizim ve yapıların betimlenmesini bunlarda yer alan özlerin betimlenmesiyle karıştırmaması, böylece anlambilim ve sesbilimin yönelimlerine gelmesi kaçınılmaz bir şey. Bu nedenle, son olarak yapılan betimlemelerin en iyi örnekleri (**Les Chats**) hem gerçek anlamda şiirbilim araştırmaları, hem de anlambilim açımsamaları olarak beliriyor. Aynı biçimde —ama aynı ustalıkla değil— koca okullar (örneğin Fransız yeni-eleştirisini) her şeyden önce kapanık şiir evrenlerini betimlemeyi amaçlıyor.

Bu kayma, şiiri söylemde denkliklerin yansıması olarak tanımlayan Jacobson'un görüşünün genelleştirilmesinden başka bir şey değil: kapanık bir nesne olarak ele alınınca, şiirsel söylem dolaysız biçimde kavran-

abilir ve zaman-dışı bir yapı, «tüm bir nesne» olarak kolayca bellenebilir. Tüm olmayan analizler, dizisel kalıpların varlığını ortaya koymaktadır. Bunların benzeştirilmeleri ancak şiirsel söylemin dereceli bir yapı olarak betimlenmesiyle sonuçlanabilir ve ancak böylece bir anlam taşır: biçimsel eklemleme önceden kestirilebilir (ya da çok yakınında kestirilebilecektir); burada yer alan dilsel öz ise onun **tekliliğini** oluşturur. Böylece şiirbilim, yalnızca şiirsel bildirimi değil, şiirsel nesnenin yapısını da göz önüne almak istediği oranda, araştırmalarının alanını genişletmeye, şiirsel nesnelere beliren dilsel (anlamsal ve sessel) özün betimlenmesini de buna katmaya yönelmektedir; aynı zamanda şiirsel nesnelere dediğimiz kapanık sistemlerin içerik ve «ezgisel perdelerinin» bir «tipoloji»sini çıkarmanın imkânlarını da araştırmakta.

IV.3. Zaman-dışı ve ard-zamanlı yapılar

Bildiğimiz kadarıyla son zamanlarda temel ilerlemeler anlamsal içeriklerin analizi alanında saptandı. Anlatım betimlenmesinin, izlenimci nitelikteki sessel düzlemi bırakarak ayırıcı niteliklerin analizine dayanan, birbiriyile karşılaştırılabilir sesbirimsel yapıları ortaya çıkarması daha uygun olur.

Son zamanlarda yapılan değişik araştırmalar (Jacobson ve Lévi-Strauss'un araştırmaları), kapalı yapılarda, içeriğin eklemleme düzeyinde, aynı şiirsel (ya da «edebî») nesnede ikili bir okuma imkânını ortaya koydu. Birinci durumda, nesne belirli eklemlemeleri dizisel bir yapıya katılan bir «kapanık sistem» olarak belirir. İkinci durumda, nesne, söylemsel gelişiminin belli bir ânında, içeriğin ard-zamanlı, anlamsal bir önce ve sonra getiren bir dönüşümü olarak yorumlanabilecek bir süreklilik gösteren, bir «açık sistem» olarak okunabilir. İlk bakışta pek de sağlam görünmeyen bu çifte okuma imkânına uygun olarak şiirin bir çifte «şema»landırımı yapılabilir. Böylece, nesnenin kapalı ya da açık yerdeşliğinin analiziyle, şiirsel birimler arasında yeni —ve bu kez işlevsel— bir ayrım gerçekleştirilmiş olur. Öte yandan, bildirimi düzeyinde varsayılan yerdeşlik kavramına paralel olarak, kapanık gibi görülen şiirsel nesneyi gözönüne alan bölümleyim kavramı belirmede. Yerdeşlik kesiklikleri bölümleyimsel bü-

tünler üzerinde kendini gösteren dilsel dönüşümler olarak yorumlanabilir.

V. ŞİİRSEL ESENLIK

V. 1. Esenlikli ve eseniksiz yan anlamlar

Şiirsel bildirişimin genel olarak esenlik yaratıcı olduğu tartışma götürmez. Bununla birlikte, bu bildirişimin konusu olan sessel ve anlamsal özün, bütün eklemeler düzeyinde, kimi zaman esenlikli, kimi zaman esenlik-

siz bir izlenim yarattığı da açık. Önerdiğimiz gibi, **özün anlamı**'ndan ayrı bir **biçimlerin anlamı**'nın varlığı benimsenirse, görünüşteki bu çelişki de ortadan kalkabilir: özün aynı zamanda esenlik verici ve esenlik silici olan yerdeş değişimlerle anlamlandırılmasına karşılık, süreklilik ve gerçeklik etkisi yaratan (ayrıca anlatım ile içeriğin denkleşimi ve yinelemeyle gerçekleşen) şiirsel biçim yalnızca esenliktir denilebilir.*

* *De Sens, Sevil, 1970.*